

ERÄS TURKULAINEN VASKISEPÄNVERSTAS

Kirjoittanut LIISA RANNE

Turun kaupungin VI kaupunginosassa, 16:nnessa korttelissa, tontilla n:o 4 sijaitsi vuosina 1873—1917 vaskisepänerverstas. Sen omisti aluksi vaskiseppämestari Karl Johan Sjöblom (s. 16. 6. 1837), myöhemmin hänen vaimonsa Gustava Wilhelmina. V. 1873 he olivat ostaneet tämän Aninkaistenkatu 18:ssa sijaitsevan tontin värjäreimestari K. W. Tenlénin konkurssihuutokaupasta 8.351 Smk:lla.¹

Karl Johan Sjöblom oli saanut mestarikirjan jo v. 1861 ja anonut ammatinharjoittamislupaa maistraatilta 27. 2. 1864, mikä hänelle samana vuonna myönnettiin.² Seuraavana vuonna joulukuun 9. päivänä hän solmi avioliiton itseään 8 v. vanhemman Gustava Wilhelmina Kajanderin kanssa (s. 15. 8. 1829). Yhdeksän vuoden ajan hän ehti olla mestarina harjoittaen ammattiaan (mahdollisesti äitinsä omistamalla) tontilla n:o 2, joka sijaitsi n:o 4:n vieressä. Hänen isänsä, vaskiseppämestari Johan Fredrik Sjöblom oli kuollut jo v. 1848. Äiti, Johanna Albertina oli ollut aikaisemmin naimisissa vaskiseppämestarin Erik Korsströmin kanssa, joka omisti tontin n:o 2 Brahen- ja Läntisenkadun kulmauksessa. Korsström kuoli v. 1827 vain 31-vuotiaana. Tontti rakennuksineen joutui leskelle, joka v. 1834 solmi uuden avioliiton edellä mainitun

---

¹ Turun Hovioikeuden arkisto (THO) Turun Maakunta-arkistossa: Åbo Rådstufvurätts Lagfartsprotokoller för år 1873 s. 7—17.

² Turun Maistraatin arkiston allegaatit (TMA) v. 1864. Litt. s. n:o 3 ja Magistratens i Åbo Protocoller 1864 s. 96.

Johan Fredrik Sjöblomin kanssa. Silloin tehtiin avioehto, että Sjöblom luopui kaikesta avio-oikeudestaan vaimonsa omistamaan tonttiin.³ Mieheensä kuoltua leski Johanna Albertina Sjöblom eli vielä yli 34 vuotta. Kun hän 88-vuotiaana kuoli 28. 2. 1883, oli enää yksi kuudesta lapsesta elossa, mutta hänkään ei saanut periä äitiään testamenttauksesta huolimatta, sillä tontti taloineen myytiin julkisella konkurssihuutokaupalla. Muurarinoppilas Gustav Johansson tarjosi siitä 10.300 mk. Summa ei riittänyt velkojen maksuun.⁴

Karl Johan Sjöblom ei ehtinyt harjoittaa vaskisepän ammattia Aninkaistenkadun varrella kuin 3 vuotta. Hän kuoli 18. 2. 1876. Hän oli silloin vasta 38-vuotias. Samana vuonna 21. 3. pidetyn perunkirjoituksen yhteydessä ilmeni, että talous oli melko hyvällä kannalla. Omaisuus arvioitiin 20.440 mk 65 penniksi, velat ja lyhennykset 6.177 mk 99 penniksi. Koska aviopuolisot olivat tehneet v. 1867 keskinäisen testamentin, tontti n:o 4 siirtyi kiinteistöineen ja irtaimistoineen jakamattomana leskelle Gustava Wilhelmina Sjöblomille.⁵ Pariskunnalla ei ollut lapsia, vain kasvattitytär Erika Justina Sjöblom. Leski jatkoi liikkeen pitämistä ja v. 1884 hän rakennutti tontin rajalle tiilisen ulkorakennuksen, minkä piirustukset ovat nähtävissä maistraatin arkistossa.⁶ V. 1912 hän lienee ollut taloudellisissa vaikeuksissa, koska hän myi eteläisen puoliskon tontistaan tehtailija Otto Heinoselle 16.000 mk:lla.⁷ Toukokuun 5. päivänä v. 1917 leski kuoli 87 vuoden ikäisenä. Perikunta myi julkisella huutokaupalla myös pohjoisen puolen tontista tehtailija Otto Heinoselle 71.500 mk:lla.⁸

³ THO: Åbo Rådstufvurätts Lagfartsdomdok för år 1884 s. 911.

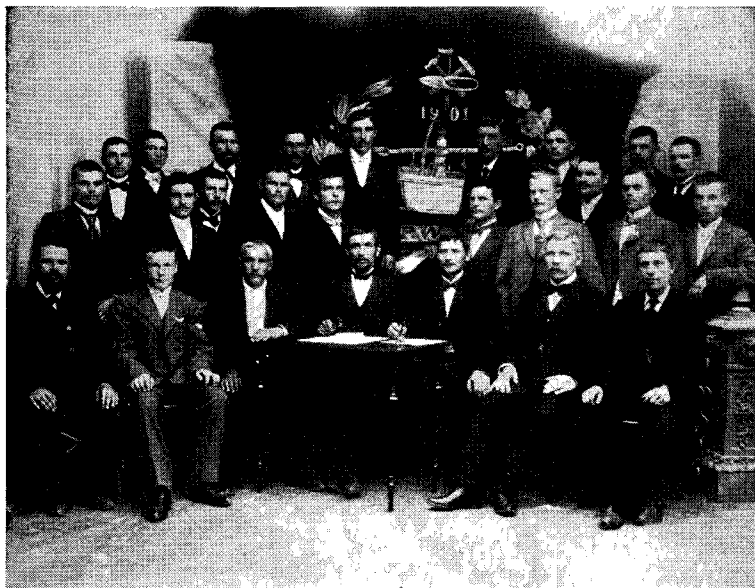
⁴ Turun Maistraatin arkisto (TMA), Boupptecknings Instrument för år 1883 s. 352.

⁵ TMA: Boupptecknings Instrumenten för år 1876 s. 206.

⁶ TMA: Maistraatin rakennuspiirustukset VI, 16, 4.

⁷ THO: Rådstufvurätts Lagfartsdombok 1912 s. 518—519.

⁸ THO: Åbo Rådstufvurätts Lagfartsdombok 1918 I s. 1404.

Kuva 1. Turun läkki- ja vaskiseppien ammattiyhdistyksen kokous vuosisadan alussa.

Vaskiseppä Vilho Elo (syntynyt v. 1881) on viimeinen Sjöblomin liikkeen elossa oleva työntekijä.* Hän meni vaskisepän oppiin v. 1897, jolloin verstaas oli lesken omistuksessa. Oppiaika kesti neljä vuotta, minkä jälkeen hän teki kisällityön, yksimäntäisen paloruiskun ja sai kisällikirjan. Työkenneltyään vielä kaksi vuotta Sjöblomilla hän muutti v. 1903 Crichtonin varviin rööri-aakariksi. Kun Venäjä peruutti tilauksiaan sortovuosien aikana, työt vähenivät, ja Elo hakeutui postilaitoksen palvelukseen. Hän toimi mm. 33 v. Raunistulan postinkantajana. Kotona hän kuitenkin teki vielä vaskisepän töitä, joita hän sai mm. Ståhlbergin pajasta.

* Vilho Elo kuoli Turussa 20 p:nä jouluk. 1960.

Elo kertoo, että leskirouva Gustava Wilhelmina Sjöblom omisti useita taloja, jotka olivat kehässä pihan ympärillä. Itse leski asui 4-huoneisessa talossa Aninkaistenkadun varrella. Läntisenkadun suuntaisessa piharakennuksessa sijaitsi varsinainen verstaas paja- ja varastohuoneineen. Samaan rakennukseen oli sijoitettu myös mestarin ja messinkivalurin asunnot sekä kaksi vuokrahuoneistoa. Piha oli melko avara. Sitä ympäröivät, paitsi rakennukset, aidattu puutarhatilkku, perunamaa, sekä korkeat kalliot, joita jatkui aina Onnettomuudenmäkeen saakka (Aninkaistenmäki). Brahenkadun puoleisella rajalla, luultavasti tontille n:o 2 kuuluvan mökin ja tiilisen ulkorakennuksen välissä oli portti. Siitä johti polku pienen laitumen yli kohti nykyistä Tuureporin- ja Brahenkadun kulmaa. Tuureporinkatu oli silloin vasta rakenteilla. Ulkorakennuksen seinässä laitumen puolella oli n. 0,5 m:n korkuinen kuparinpunainen kahvipannun kuva. Se oli liikkeen mainoskilpi, joka näkyi hyvin Brahenkadulle.

Verstaas oli hyvin vanhanaikainen. Mahdollisesti rakennus oli peräisin Turun palo edeltäneeltä ajalta, koska sen rakennuspiirustuksia ei ole maistraatin arkistossa. Luultavasti lattia joskus oli tehty rinnakkain asetetuista tiilistä. Se oli kuitenkin painunut maahan ja pinta oli peittynyt pajan roskaan. Samassa rakennuksessa oli työskennellyt aikaisemmin kaksi värjäriä. Vuodelta 1852 on olemassa ensimmäinen tätä tonttia koskeva maistraatin rakennuspiirustus. Omistaja värjäri, tehtailija Joachim Liljemark on silloin rakennuttanut talon n:o 5, jossa leski Gustava Wilhelmina Sjöblom asui. Vuodelta 1869 on kaksi piirustusta. Omistajana on silloin ollut värjärimestari K. W. Tenlén. Hän on rakennuttanut talon n:o 3 Aninkaistenkadun varrella sekä muuttanut talossa n:o 4 sijainneen työhuoneen kahdeksi asuinhuoneeksi. Missään ei kuvata talon sitä osaa, jossa Sjöblomin aikana verstaas sijaitsi. Vuodelta 1875, jolloin Karl Johan Sjöblomin on rakennuttanut kaksi huoneistoa verstaarakennuksen eteläpäähän, sensijaan on piirros, johon on osittain merkitty kaksi

huonetta, joissa on iso muuri. Nämä ovat nähtävästi k.o. verstaas ja paja.⁹

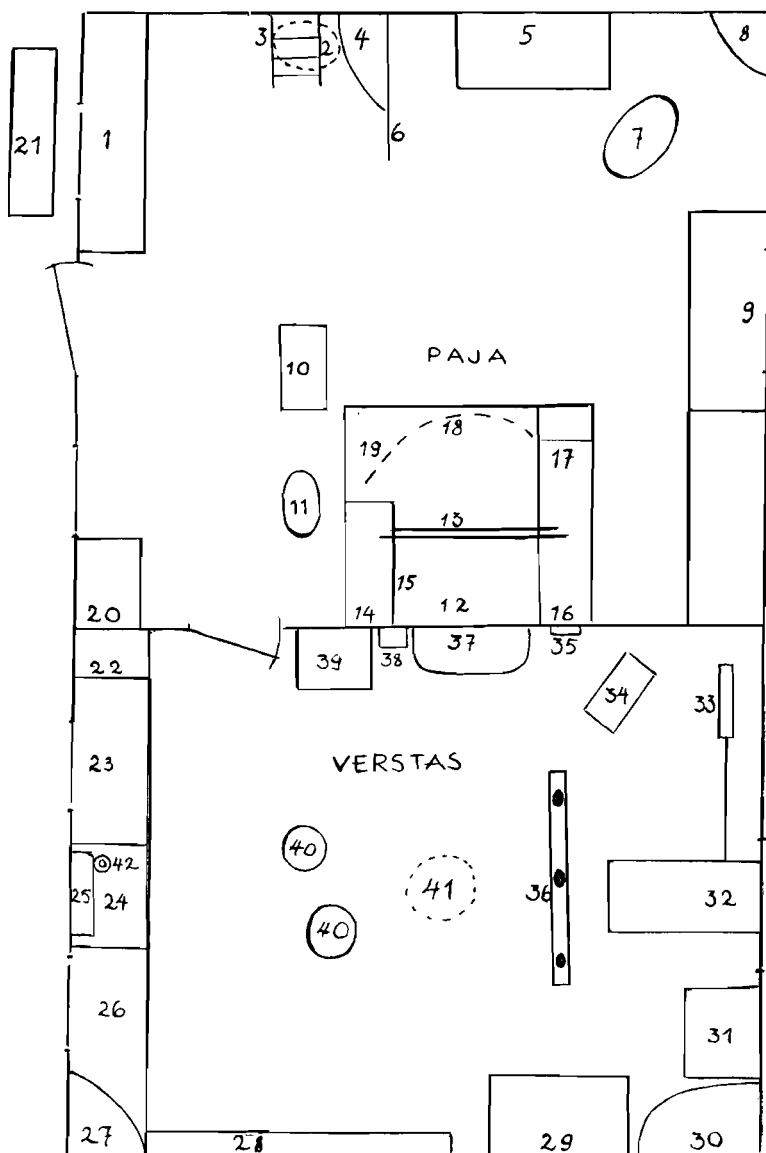
Pihalta johti yksinkertainen hatara ovi pajaan. (Kuva 2.) Verstaanpuoleisen seinän vieressä oli suuri muuri, jossa oli kaksi ahjoa, ovenpuoleinen rauta-, ikkunanpuoleinen kuparitoita varten. Jälkimmäisen vieressä oli valinuuni. Muurin päällä oli suuri kuoppa, jonka alla myös rohdin- ja hiilivarastot sijaitsivat. Ahjoihin kulki ilmakehana vinniltä, missä palkeet olivat.

Pajan kalustuksena oli mm. 2—3 työpöytää, joita käytettiin kuuraus- ja tinaustoitteita tehdessä. Valinuunin puoleisen pöydän ääressä työskenteli messinkivaluri Pettersson. Ahjon edessä oven lähellä oli lasin. Samassa huoneessa olivat myös pienet santa- ja rautavarastot sekä happo- ja vesialtaita. Pajan puolella tehtiin yleensä karkeat valmistavat työt; verstaan puolella tapahtui viimeistely.

Verstaan seinänvierustat olivat täynnä työpöytiä, ruuvipenkkejä, kaappeja ja hyllyjä. Palosolanpuoleisella seinällä oli sorvipenkki suurine pyörineen. Mainittakoon myös vanhan aikainen, raskaskäyttöinen pyörästyskone, jolla rännit ja kattiloitten suurenkoot ym. pyörästettiin. Lattialla oli useita eri kokoisia ja eri muotoisia puutukkeihin kiinnitettyjä alasmia. Niitä sanottiin *hampulteiksi*. *Parriksi* taas sanottiin molemmista päistä pyörästettyä alasmia. *Pohjastakka* oli erikoinen astiain pohjantekoon soveltuva alasin.

Vaskisepänverstaassa tarvittiin monenlaisia työkaluja, joista erilaiset vasarat muodostivat huomattavan osan. Sjöblomin suurin moukari painoi 10 kg. Sitä sanottiin erään väkivahvan miehen mukaan *Lindemaniksi*. Sitä eivät muut juuri jaksaneet heiluttaa. Tavalliset takovasarat painoivat 2—3 kg. Oli myös litteäksi teroitettuja *peenavasaroita*, joilla hakattiin mm. teräviä taitteita, oli pyöreäpäisiä *pultrausvasaroita*, joilla lihotettiin pannun kylkeä sekä *plankkivasaroita* ja *pulerstooleja*, joita käytettiin kupariesineitä kiilloitettaessa.

⁹ TMA: Maistraatin rakennuspiirustukset VI, 16, 2 ja VI, 16, 4.

Kuva 2. Selostava teksti seuraavalla sivulla.

Sjöblomin vaskisepänverstaassa tehtiin monenlaisia töitä. Kaupunkilaiset ja maalaiset tilasivat astioita, paloruiskuja tms., sekä toivat vanhoja korjattaviksi. Eniten valmistettiin kahvipannuja, kattiloita ja kastrulleja, joissa oli varsi korvien asemesta. Monet tilasivat myös vesisäiliöitä ja liimapannuja. Silloin tällöin valmistettiin suuria hillokattiloita sokerileipomoille. Ravintoloihin myytiin suuria kahvinkeitimiä. Joskus harvoin saatiin suuren viinapannun tilaus. Vilho Elon ollessa Sjöblomilla tehtiin kerran suuri *päkki* Naantalın Viluluodon polttimoon. Kuten edellä on mainittu tehtiin kupariastioitten lisäksi paloruiskuja. Mm. oppipojat tekivät usein sellaisen kisällityökseen.

Monia töitä voi oppipoikakin tehdä, mutta toisissa tarvittiin kokemusta ja ammattitaitoa. Eräs vaikeimpia oli kahvipannun nokan valmistaminen. Se tehtiin yhdestä kappaleesta, joka väännettiin lieröiksi ja yhdistettiin ns. klammerisaumalla. Kun sauma oli juotettu kiinni, kaadettiin nokka täyteen lyijyä. Jäähtyneenä sitä hakattiin varovaisesti. Sitten se siveltiin liituvellillä, pantiin valinkauhaan, ja lyijy sulatettiin pois. Kun suppilomainen nokka oli näin saatu kaarevaksi, ruvettiin vatsaa lihottamaan *pultrausvasaralla* puutukin kulman kolossa.

Kuva 2. Sjöblomin paja ja verstaas vuosisadan vaihteessa. 1 työpöytä (kolvit, hapot), 2 *p e t s i a m m e* (happoa), 3 portaat vinnille, 4 rautavarasto, 5 kuurauspöytä, sen alla santavarasto, 6 väliseinä, 7 *p l e i s - k a r i* (vettä), 8 pisuaari (kaatoallas), 9 messinkivalurin pöytä, 10 alasin, 11 vesiallas, 12 muuri, 13 ilmakehana, 14 ahjo (rautaa varten), 15 rohdinvarasto, 16 ahjo (kuparia varten), 17 valinuuni, 18 hiilivarasto, 19 kuuppa, 20 rautavarasto, 21 *f a l s s i p e n k k i* (ulkona), 22 kaappi (*j e n k a k l o p a t*, linjaari, niittilaatikat, *p u l e r s t o o l i*, *k l a m m e s t o n g i t* ym.), 23 ruuvipenkit, 24 messinkivalurin pöytä, 25 kaappi, 26 mestarin pöytä, 27 kulmakaappi (saippua, mortteli ym.), 28 hylly (vasarat, sahat, sakset ym. ja valmiita esineitä), 29 *r u n - t a u s k o n e*, 30 ploomavarasto, 31 romukuparia, 32 sorvipenkki, 33 pyörä ja köysi, 34, työkalulaatikko, 35 Schwarzwaldin kello, 36 hirsi, jossa oli parreja, 37 uuni, 38 juoma-astiahylly, 39 porakone, 40 *h a m - p u l t t e j a*, 41 öljylamppu katossa, 42 lamppu.

Nokan suupuolta taas viimeisteltiin ruuvipenkkiin kiinnitetyn raudan nenässä. Nokka, kuten koko pannukin, siveltiin punamullalla ja päälle levitettiin säämiskällä vahaa. Nokka hakattiin sitten *plankkivasaralla* sopivan *hampultin* päällä. Kapeat välit ja taivutetut kohdat hangattiin katkaistua puukkoa muistuttavalla *pulerstoolilla*, jonka pää oli pyöristetty ja kiilloitettu. Näin kupariesine sai kauniin värin ja kiillon. Nokan kiinnittäminen pannun kylkeen vaati huolellisuutta. Pannun kylkeen hakattiin meisselillä reikä. Reiän reunat *vedettiin ulos*, kuten sanonta kuului. Myös nokan alareunaa venytettiin hiukan. Sen jälkeen työnnettiin nokka sisäkautta paikalleen ja tylypällä meisselillä hakattiin venytetyt reunat tiiviisti vastakkain. Tässä työssä tarvittiin yleensä apulainen. Epätasaisuudet siloitettiin varovasti viilalla. Nokka tarttui kiinni pannua tinattaessa, ja sauma tuli pitäväksi.

Jos pannu oli vanha, saivat nuoret oppipojat tehtäväkseen sen puhdistamisen. Siinä työssä käytettiin eri kokoisia *kaavareita* ja raaputettiin lika tarkasti pois myös nokasta. Sitten otettiin kangastukkoon syyraa, joka oli keitettyä l. *sinkillä tapettua suolahappoa*. Sillä siveltiin pannun sisus ja pantiin vähän salmiakkia vielä sisään. Sitten otettiin *engelskantina-tanko* ja pannun ollessa puuhiillustan päällä rostilla hangattiin sitä jokapuolelta tangolla. Nokka suljettiin rohtimilla, ja pannua kallisteltiin ja heiluteltiin. Sen jälkeen se siveltiin uudelleen hapolla ja kuumennettiin; paljon tinaa ajettiin sisälle ja liika kaadettiin nokan kautta pois. Pannu kastettiin nyt veteen, ja apulainen pesi sen heti puhtaaaksi. Nokkaan tahtoi jäädä ns. *friipaikkoja*. Niitä paikkailtiin pienellä kolvilla.

Slakluoti 1. juotosaine valmistettiin Sjöblomilla myös itse. Grafiittisessa sulatuskupissa 1. *teekelissä* sulatettiin kuparia ja sinkkiä. Jos käytettiin runsaasti sinkkiä saatiin helpostisulava aine. Valmistus tapahtui seuraavalla tavalla. Mestari Fagerlund otti uuden varsiluudan ja asettui vesisaavin ääreen. Sitten tuli messinkivaluri Pettersson kantaen teekeliä pihdeillä. Kaksi oppipoikaa otti vahvan rautatangon olkapäilleen ja aset-

tuivat saavin viereen. Pettersson nousi jakkaralle ja kaatoi sulaa metalliseosta saaviin, nojaten teekeliä poikien kannattamaan rautaan. Fagerlund sekoitti nopeasti luudallaan vettä. Saavista nousi kitkerä höyry täyttäen pajan. Kun toimitus oli ohi, kerättiin metallirakeet talteen. Niillä juotettiin kupari-, joskus myös messinkisaumat. Yleensä kuitenkin messinkisau-
man juotoksiin käytettiin *slakluotia*, johon oli sulatettu vähän hopeaa joukkoon.

Paloruiskun valmistamisessa tarvittiin sepän, kuparisepän, messinkivalurin, puusepän ja maalarinkin yhteistyötä. Puusepiltä tilattiin ruiskun jalkoja ja Hämeenkadun varrella sijainneeseen maalarinliikkeeseen kuljetettiin valmiit ruiskut maalattavaksi. — Oppipoikien mielestä hauskin vaihe oli silloin, kun koeteltiin paloruiskun kantavuutta. Ruisku oli hyvä, jos suihku ulottui portilta ulkorakennuksen katolle asti.

Korjaustöistä, joita verstaassa tehtiin, olivat tavallisimpia tinaus ja astioitten uusien osien, kuten kahvipannun rinta- ja kaulaosien sekä pohjien, uusiminen. Littoisten Verkatehtaan värikattiloita sekä venäläisten ja juutalaisten samovaareja korjailtiin melko usein. Ennen keväisiä palotarkastuksia, ja varsinkin niitten jälkeen oli runsaasti ruiskujen korjausta. Myös suurien tulipalojen jälkeen tuotiin palokalustoa verstaalle.

Gustava Wilhelmina Sjöblomilla oli verstaassaan mestarina Robert Fagerlund, messinkivalurina ruotsalainen Pettersson, lisäksi 3—4 kisälliä, 5—6 oppipoikaa sekä silloin tällöin nk. *reissusällejä*. Oppipojat saivat palkkaa ensimmäisenä vuonna 5 mk viikossa. Se nousi joka vuosi markalla. Kerran pojat olivat tehneet lakon. Sillä he saivat aikaan sen, että palkka neljäntenä vuotena nousikin kahdella markalla viikossa. Kisällit saivat 3 mk päivällä l. 18 mk viikossa. Messinkivalurin palkka oli 2,5 mk päivässä. Joka vuosi saatiin lisäksi 50 mk vaate-
rahaa. Hiilenhakumatkan jälkeen leski antoi 25 p. saunara-
rahaa, vaikka sauna maksoikin vain 10 p. Wilhelmiinanpäivänä saatiin kahvit. Yleensä leski kuitenkin oli hyvin sita.

Työt verstaassa alkoivat aamulla klo 6 ja jatkuivat klo

19:ään. Edellämäinitun lakon jälkeen työaika lyheni tunnilla. Klo 8.00—8.30 oli suuruksen aika. Silloin syötiin omia eväitä. Klo 13.00—14.00 p:dettiin päivällistunti. Silloin käytiin syö-
mässä joko kotona tai rantapuodeissa, joita oli Pinellan ravintolan kohdalla Aurajoen rannalla. Niistä sai ostaa kaikenlaista kylmää ruokaa. Jotkut kävivät myös yksityisten luona, mutta aterioitten hinta saattoi olla jopa yli 40 mk kuukaudessa. Iltapäivällä pidettiin kahvitunti, oikeastaan omin luvun työn ohella. Leski oli yleensä hyvin tarkka. Hän istui pihanpuoleisen kamarin ikkunan edessä keinutuolissa ja piti silmällä pihan tapahtumia. Joskus oppipojat joutuivatkin menemään ikkunasta palosolaan ja sieltä kadulle, jos täytyi ostaa messinkivalurille punssipullo.

Työvaatteina käytettiin engelskannahkahousuja, tampereen verkapuseroa ja puukenkiä. Päällystakkina oli 2-rivinen puolipalttoo eli kavaiji.

Peseytymismahdollisuudet olivat huonot. Pienellä pöydällä oli ryppyinen pesuvati, lipeätä, saippuaa ja pyyheliina, jonka mestari aina antoi kaapistaan.

Oppipojan tehtäviin kuului varsinkin aluksi toisten auttaminen työssä ja asioitten toimittaminen kaupungilla. Hän väänsi esim. sorvia ja puhdisti astioita tinauskuntoon. Tinaajan apulaisena hän huuhtoi happoa astioista; rautaosia taottaessa hän oli päällelyöjänä. Palkeitten polkeminen kuului myös oppipojalle. Muutamat pojat saivat yhdessä lähteä hakemaan käsirattailla koksia Kaasutehtaalta tai viedä ruiskuja maalarille. Joskus haettiin myös hiilikuorma Yläneen Kolinumelta. Verstaan siivoaminen vuoroviikoin oli niinkään heidän tehtävänänsä. Kerran kuukaudessa p:dettiin verstaassa suur-siivous, johon kaikki osallistuivat. Paitsi varsinaisia verstaan töitä pojat joutuivat tekemään muutakin. Jalkakäytävien puhdistaminen ja lumen vetäminen vesikelkalla perunamaalle kuului heille. Koska leskellä oli lehmä, oltiin joskus sotkemassa heiniä navetanvinnillä. Oltiinpa joskus mankeliakin lyk-
käämässä ja perunamaalla töissä. Ikävimmät työt olivat katon

maalaaminen ja likakaivon tyhjentäminen. Jotkut kisällit käyttivät hyväkseen oppipoikien asemaa ja vaativat heiltä monenlaisia palveluksia. Uuden oppipojan oli ensikertalaisena myös ostettava tuloviinoja, ainakin halpa 60 pennin punssipullo. Yleensä suhteet kuitenkin olivat hyvät, vaikka ”ylempien” kanssa ei seurusteltukaan. — Kisällien asema oli jo parempi kuin oppipoikien. He saivat työskennellä melko itsenäisesti ja tehdä ns. *virapeli*-työtäkin omaan laskuunsa helpommin kuin oppipojat. Iltaisin ja ruokatuntisin se oli luvallista, mutta joku yritti tehdä sitä salaa työaikanakin. Tinaaminen ehkä onnistuikin, vaikka mestari Fagerlundia ei ollutkaan helppo pettää.

Lomia ei juuri ollut. Markkina-aikana oppipojat saivat kuitenkin vapaata paitsi yksi, jonka täytyi mennä mestarin kanssa torille myymään verstaan tuotteita. Siihen työhön ei juuri vapaaehtoista löydetty. — Lyhyet vapaahetket koetettiin käyttää mahdollisimman tarkoin. Ruokatuntien aikana voimiteltiin pihalla, hypättiin pöytä ja korkeutta. Jonkinlaiset korkeushyppytelineetkin tehtiin, mutta tavallisesti kaksi poikaa piti narun päistä kiinni, kun toiset hyppäsivät. Yritettiin myös hypätä tasajalkaa pajan ikkunan alla olevalle ns. falssi-penkille. Tikapuilla vedettiin leukaa, käveltiin käsivoimin räystäälle asti tai yritettiin nykäistä molemmat kädet yhtä aikaa seuraavalle puolelle. Riiputtiin myös yhdellä kädellä yrittäen pitää kättä suorassa kulmassa. Nummenmäeltä haettiin suuria pyöreitä kiviä. Niistä tehtiin painoja yhdistämällä rautatangolla kaksi kiveä toisiinsa. Suurin nostotanko painoi 37 kg. Sitä Elo muistaa nostaneensa oikealla kädellä 5 ja vasemmalla kädellä 7 kertaa. Elo sai hyvien tulostensa takia nimekseen Vahva-Ville.

Iltaisin pojat kulkivat yhdessä kaupungilla. Suosittuja olivat varsinkin soitot, joilla tarkoitettiin ulkoilmakonsertteja, joita pidettiin esim. Vartiovuorenmäellä ja Kupittaalla. Pelastusarmeijan kokouksissa pistäydyttiin silloin tällöin soittoa kuulemassa ja aikaa tappamassa, kuten sanottiin. Arkisin pääsymaksu oli vain 15, lauantaisin ja pyhisin 25 p. Halisiin,

Ruissaloon ym. tehtiin kävelyretkiä muutaman hengen ryhmissä. Työväenyhdistys alkoi niitä myös järjestää. Pläkki- ja vaskiseppien ammattiosasto piti kokouksia joka toinen sunnuntai. Eniten väkeä oli liikkeellä, kun *Friivilli 1.* palokunta piti juhlat elokuussa. Tavallisina iltoina istuttiin myös usein *tillikoissa*, joita Elo muistaa useita.

Yleensä vaskisepän elämän täytti arkinen aherrus, mutta ilo osattiin kyllä ottaa irti pienimmänkin aiheen ilmaantuessa.

Sukuselvityksiä. THO, Åbo Rådstufvurätts Lagfartsdombok 1918 I s. 1468.

Johanna Albertina Harfvelin s. 21. 10. 1794, k. 28. 2. 1883, 1 keran naimisissa kupariseppämeest. Erik Korsströmin kanssa, s. 16. 1. 1795, k. 24. 6. 1827. V. 1834 meni Johanna Albertina Korsström uudelleen naimisiin Johan Fredrik Sjöblomin kanssa s. 1797, k. 18. 6. 1848. Lapset: 1. Josefina Fredrika s. 28. 11. 1834, k. 12. 12. 1865. 2. Karl Johan s. 16. 6. 1837, k. 18. 2. 1876, meni naimisiin 9. 12. 1865 Gustava Wilhelmina Kajanderin kanssa s. 15. 8. 1829, k. 10. 5. 1917. Kasvattitytär Erika Justina Sjöblom s. 1. 3. 1867.

REFERAT

LIISA RANNE: *Eine Kupferschmiede in Turku.*

In den Jahren 1873—1917 lag im VI Stadtteil der Stadt Turku die Werkstatt eines Kupferschmiedes. Ihr erster Besitzer war der Meister Karl Johan Sjöblom (geb. 1837), später wurde sie von seiner Frau Gustava Wilhelmina Sjöblom übernommen. Sjöblom selbst war nur drei Jahre hier tätig, er starb im Jahre 1876. Im Jahre 1867 hatten die Eheleute ein Testament gemacht, wodurch das Grundstück samt Liegenschaften und Mobilien der Witwe zufiel, die das Geschäft weiterführte. Nach ihrem Tod im Jahre 1917 geriet das Grundstück in fremden Besitz.

Der Kupferschmied Vilho Elo, auf dessen Berichte sich die Schilderung grösstenteils gründet, ist der letzte der noch lebenden Arbeiter der Sjöblomschen Werkstatt. Er trat im Jahre 1897 dort als Lehrling ein, die Werkstatt war damals schon im Besitz der Witwe. Die Lehrzeit dauerte 4 Jahre. Elo machte sein Gesellenstück, eine Feuerspritze, und gehörte danach zur Gewerkschaft der Blech- und Kupfer-

schmiede in Turku (siehe Bild 1). Noch etwa 2 Jahre arbeitete er als Geselle bei der Witwe Sjöblom, fyndigte ihr und arbeitete weiter auf der Werft der Firma Crichton-Vulcan. Sjöbloms Werkstatt war altmodisch. Der Arbeitsraum war verhältnismässig eng. Das Gebäude, wo ausser der Schmiede u.a. die Wohnräume des Meisters und des Messinggiessers lagen, dürfte aus der Zeit vor dem Brand der Turku stammen.

In der Werkstatt fertigte man u.a. Feuerspritzen und Kupfergeschirr an und verzinnte altes Geschirr. Über die Einrichtung der Werkstatt gibt uns Bild 2 die richtige Auffassung (N:o 1 Arbeitstisch, n:o 4 Eisenvorrant, n:o 7 Wasserbehälter, der sogen. "pleiskari", n:o 12 Ofen, n:o 14 Esse, n:o 17 Schmelzofen, n:o 18 Kohlenvorrant, n:o 21 Falzbank, n:o 24 Tisch des Messinggiessers, n:o 26 Tisch der Meisters, n:o 30 Blechvorrant, n:o 32 Drehbank, n:o 37 Ofen, n:o 39 Bohrmaschine). Einer der kompliziertesten Arbeitsvorgänge war das Anfertigen einer Tülle. Vorerst wurde ein zylinderförmiges Stück angefertigt, mit Blei gefüllt und behutsam gebogen. Das Blei wurde weggeschmolzen und dann wurde die Tülle mit einem Spezialhammer zurechtgehämmert. Ausser dem Meister und dem Messinggiesser beschäftigte die Witve in ihrer Werkstatt noch 3—4 Gesellen und 5—6 Lehrlinge. Um die Jahrhundertwende betrug der Wochenlohn der Lehrlinge 5—9 Fmk, derjenige der Gesellen 18 Fmk und des Messinggiessers 15 Fmk. Ausserdem erhielten sie noch 50 Fmk Kleidergeld jährlich. Die Arbeit begann um 6 Uhr in der Frühe und um 19 Uhr machte man Feierabend. Um etwa 8—8.30 Uhr gab es Frühstück, die Mittagspause lag zwischen 13 und 14 Uhr.

Die Lehrlinge waren verpflichtet, den anderen Arbeitern zu helfen und Besorgungen in der Stadt zu erledigen. Die Gesellen durften ziemlich selbständig arbeiten. Abends konnten sie auch private Arbeiten ausführen, wenn sie Lust dazu hatten. Urlaub gab es kaum. Nur zum Jahrmarkt bekamen alle Arbeiter mit Ausnahme eines Lehrlings einen freien Tag. Die kurz bemessene Freizeit versuchte man nach Möglichkeit auszunutzen. Während der Mittagspause wurde auf dem Hof allerlei Sport getrieben und gespielt, abends durchstriefte man in Gruppen die Stadt.